

ТЕМА

Новою українською школою задоволені і діти, і батьки,

Нинішнього року до Нової української школи прийшло приблизно 426 тисяч першачків. У другий клас НУШ перейшло майже 455 тисяч учнів. Крім того, триває пілотування 3-го класу НУШ у 129 школах по всій Україні.

Як засвідчують результати дослідження «Нова українська школа: сприйняття населенням», проведеного Урядовим контактним центром напередодні нового навчального року, більшість українців обізнані з реформуванням шкільної освіти і концепцією НУШ.

Переважає більшість опитаних — 87,6% — відповіли, що знають про реформу. Ще 9,3% — чули про НУШ і хотіли б мати більше інформації. І лише 2% опитаних нічого не знають. При цьому респонденти зазначали, що інформацію про НУШ переважно отримують з Інтернету (39,2%) або від учителів і адміністрації школи (24,9%).

За даними опитування, найкраще українці обізнані щодо скасування конкурсів до першого класу та гарантованого навчання у школі за місцем проживання; перепідготовки вчителів для розвитку професійних якостей відповідно до вимог НУШ; введення в дію нових державних стандартів та навчальних програм для початкової школи; профілізації старшої школи та її подовження на один рік; компетентнісного навчання; виборів директорів шкіл на конкурсних засадах.

Більшість батьків, діти яких пішли до першого класу у вересні минулого року і навчаються вже за новими стандартами, констатують, що дітям подобається відвідувати школу. 31,6% батьків оцінили задоволення своїх дітей на максимальні п'ять балів, ще 35,4% — на чотири.

Щодо батьків, то рівнем знань і навичок, які отримують діти у школі, задоволені 25,2% і скоріше задоволені 41,9% батьків. На їхню думку, найбільш ефективно в Новій українській школі у дітей розвивають емоційний інтелект, навички роботи в команді та вміння досліджувати світ.

В опитуванні взяли участь понад 1800 респондентів зі всієї України, які мешкають у селах, великих і маленьких містах. 39% з них мають дітей, які впродовж 2018—2019 року навчалися у першому класі.

«У центрі наших дій мають бути потреби конкретної людини»

Міністр освіти і науки України Ганна Новосад представила членів своєї команди — заступників міністра. Було озвучено плани, пріоритети і завдання на найближчий час

Міністр Ганна НОВОСАД та її заступники

«Своїм основним пріоритетом роботи в міністерстві я бачу переорієнтування системи освіти і науки на потреби людини, — сказала міністр у вступному слові. — Я вважаю, що ми маємо стовідувати принцип дитиноцентризму, студентоцентризму, тобто в центрі всіх наших дій мають стояти потреби конкретної людини, дитини, науковця, заради яких ми працюємо. Ні для кого не секрет, що сьогодні світ надзвичайно швидко змінюється, усі маємо бути готові, що потреба в окремих професіях зникатиме, і нам потрібно буде перенавчатися, змінювати свої кваліфікації, навички тощо. І в такому пришвидшеному світі єдина можливість залишатися успішним, конкурентним, ймовірно, навіть щасливим — це вміти навчатися впродовж життя і при цьому мати доступ до якісної, спроможної та ефективної системи освіти. І, власне, на це ми хочемо спрямувати наші зусилля».

«Як людина, яка працювала до цього в міністерстві, я абсолютно переконана, що ми маємо продовжувати все те хороше, що було розпочато, і примножувати краще», — продовжила міністр. В останні два роки в країні почалася комплексна реформа шкільної освіти. Ганна Новосад вважає, що Нова українська школа — це завдання, як мінімум, для кількох українських урядів (залежно від терміну їх перебування при владі), кількох парламентів, тож завдання на сьогодні — підхоплювати ініціативу і прискорювати розвиток змін.

Міністр окреслила структуру змін, починаючи з дошкільної освіти, адже не може бути хорошої шкільної освіти, якщо в перший клас приходять неготові діти. Тому ефективний ранній розвиток стане одним з пріоритетів нової команди. І тут важливо працювати не

тільки над розширенням мережі, а й над сутнісними змінами: створювати нові методики викладання, піднімати престижність роботи вихователя, разом з місцевими органами влади забезпечувати рівний доступ до дошкільної освіти.

НУШ уже має здобутки в початковій школі. Тепер важливо — поширити її цінності на 5-9 класи. У базовій школі — більше вчителів, складніші завдання, отже на часі — підвищення кваліфікації педагогів, методична допомога їм, продовження фінансування, що критично важливо для реформи. Далі — старша школа. «Пришвидшення підготовки до нових змін у старшій школі — це справжній виклик для нашого міністерства, для уряду», — стверджує Ганна Новосад. Завдання для дискусії: як і в які терміни це робити. Нині напрацьовуються різні варіанти.

Одне з важливих завдань на найближчий період — повернути престижність професійно-технічної освіти: сьогодні очевидно, що на ринку праці випускники ПТО мають хороші перспективи. Необхідно змістити «крен» в свідомості суспільства, яке налаштоване суціль на здобуття вищої освіти, хоча в такій кількості (нерідко і в такій якості) випускники вишів країні не потрібні.

«Довгоочікувані зміни», за словами міністерки, розпочнуться у вищій освіті. Завдання — підтримувати найкращих, створювати здорову конкуренцію серед вишів, готувати випускників, які реально будуть створювати інтелектуальний інноваційний продукт, затребуваний на ринку праці.

Закінчення на 2 стор. ►

ОФІЦІЙНО

На здобуття премії ЮНЕСКО за внесок у підвищення якості освіти

Українським педагогам пропонують взяти участь у конкурсі на здобуття премії ЮНЕСКО імені Хамдан бін Рашид Аль-Мактум. Її присуджують вчителям за видатну практику та діяльність.

Загальний розмір премії складає 300 тис. доларів США, які будуть розподілені у рівних частинах між трьома призерами. Крім того, лауреати отримають свідоцтва та почесні кубки.

Претендувати на отримання премії можуть: представники інститутів чи організацій; міжнародні чи національні урядові або неурядові організації; освітні або дослідницькі інститути та місцеві/національні/регіональні спільноти.

Список номінантів затверджує центральний орган виконавчої влади у сфері освіти й узгоджує з Національною комісією України у спра-

вах ЮНЕСКО та неурядовими організаціями, які діють у сфері компетенції організації.

Термін прийому заявок — до 1 жовтня нинішнього року. Надсилати їх потрібно на електронну адресу: stratdg@mon.gov.ua

Передбачається, що нагородження відбудеться у жовтні 2020 року.

Докладніше про конкурс та матеріали, які мають надсилати учасники, на сайті МОН.

СЬОГОДНІ В НОМЕРІ:

3 стор. В Академії — день молодих та майбутніх учених

4 стор. Симфонія з концтабору

«У центрі наших дій мають бути потреби конкретної людини»

▼ *Закінчення. Початок на 1 стор.*

І пріоритетом для уряду має стати наука. Власне, кожний уряд заявляє про цей пріоритет, але поки що жодному не вдалося зробити науку рушійною силою державі, хоча в організаційному плані для цього в останні роки зроблено чимало...

І на кожному з цих напрямів працюватиме команда міністра — насамперед її заступники.

Ганна Новосад представила першого заступника міністра освіти і науки — Юрія Полюховича, який опікуватиметься питаннями науки та інновацій. Він історик, дослідник давніх цивілізацій, культури майя. Саме на нього, як зазначила міністерка, покладено амбітне завдання — реформування науки.

Розкриваючи своє бачення проблем, одним з основних пріоритетів у своїй діяльності Юрій Полюхович назвав створення національної наукометричної системи. Для цього має бути сформована єдина база наукових праць, здійснено ґрунтовний їх аналіз. З процесом створення Національного репозитарію — загальнодержавної розподіленої електронної бази даних, в якій накопичуються, зберігаються і систематизуються академічні тексти, перший заступник міністра ознайомився в УкрІНТЕІ, науковій установі, на яку покладено це завдання. Юрій Полюхович має досвід напруженого в громадській організації у царині створення національної наукометричної системи і сьогодні готовий обговорити робочі версії в середовищі фахових експертів.

Наступний напрям, який також вважає дуже важливим (і логічно пов'язаним зі створенням Національного репозитарію) — вибудовування системи «Антиплагіат», яка стане перпоною тим, хто займається псевдонаукою, або краде чужі думки й результати дослідження..

«Болюче питання» — реформування системи національних академічних наук», — зазначив Юрій Полюхович. Для ефективних змін у цій сфері, вважає, варто залучити світових фахівців, аудиторські компанії для оцінки наукової та господарської діяльності академічних інститутів.

Ще один аспект, над яким має намір посилено працювати,

— зближення наукових розробок та бізнесу. У цьому плані, переконаний, «контакти дорівнюють контрактам». Отже, треба зміцнювати партнерські взаємини наукових та виробничих колективів, активніше співпрацювати з міжнародними організаціями, інтегруючи українську науку у світовий науковий простір.

Заступник міністра Єгор Стадний, який відповідатиме за питання вищої освіти та освіти дорослих, пообіцяв «дуже глибоко й ефективно працювати над системою змін». Вибір університету та спеціальності має стати усвідомленим, переконаний Єгор Стадний, для цього необхідно мати повну інформацію про перспективи, які може дати вища освіта і той чи інший конкретний університет. Для цього буде створено систему інформації про перспективи на ринку праці випускників різних спеціальностей.

Вважає, що актуальною є зміна системи управління та фінансування вищої освіти: нинішня система, за якою кращі й гірші винагороджуються за однаковим принципом, має поступитися місцем іншому підходу: підтримувати треба кращих. «Грошей у нас небагато і «розмазувати» їх по всіх ми не можемо». Кошти треба акумулювати і вкладати туди, де є потенціал, є результат.

12 років займався професійно-технічною освітою колишній заступник начальника управління — начальника відділу професійно-технічної та вищої освіти управління освіти і наук Рівненської ОДА Петро Коржевський. За фахом він математик, любить «чіткість, аналітичність і результативність у роботі».

Розповідає, що останніми роками в українській освіті стався поворот, коли 80% випускників середніх шкіл рвуться продовжувати навчання у вищій школі. Водночас запит на кваліфіковану робітничу працю дуже високий. Ринок праці великий і добре оплачуваний. Отже, необхідно «створити сучасну та привабливу систему професійної освіти», яка не просто буде готувати кадри для роботодавців, а й даватиме можливість кращим розвивати власний бізнес.

Любомира Мандзій, яка впродовж трьох років керувала обласним департаментом освіти і на-

Ганна НОВОСАД з Юрієм ПОЛЮХОВИЧЕМ та Єгором СТАДНИМ

уки Львівської облдержадміністрації, — одна з найкращих імплементаторів реформи НУШ. Так, представляючи свого заступника, сказала Ганна Новосад. Тепер Любомира Мандзій впроваджуватиме реформу школи на національному рівні. Їй належить очолити синхронізацію дошкільної освіти та НУШ, оновлювати зміст освіти та методики навчання, розвивати інклюзивну освіту та підняти престиж вчителів, від уміння і натхнення якого залежить успіх реформи у кожному класі і кожному населеному пункті.

«Нова українська школа» — найкращий проєкт, який реалізовується в Україні, — вважає Любомира Мандзій. — Ті зміни, які відчули на собі найменші, слід розширити на базову, а потім і старшу школу». Нову команду не влаштовують відведені для цього терміни, тож нова заступниця буде пропонувати спільноті «різні варіанти» пришвидшення розвитку реформи. На це є запит суспільства.

Школа у смартфоні, новий зміст шкільної освіти та e-learning — це сфера відповідальності заступника міністра Оксани Макаренко (на час презентування команди заступників вона перебувала ще на посаді радниці Ганни Новосад).

«Сучасних дітей називають «цифровими аборигенами», — каже Оксана Макаренко. — Вони вже живуть у цифровому світі — смартфоні. Ми не зможемо і не повинні їх звідти витягувати. Навпаки — ми мусимо прийти до них у цифровий світ і запропонувати безпечне, цікаве, пізнавальне, нове освітнє середовище, створити «школу в смарт-

фоні», де будуть різні функції для навчання і розвитку, цікаві електронні підручники, спілкування між батьками, учнями і вчителями через електронні щоденники. Хотілося б створити освітній хаб для розвитку інновацій, куди б могли приходити команди, одержувати консультації... І це частина великого амбітного проєкту зі створення в Україні цифрової освітньої екосистеми».

Ще одного заступника міністра — Максима Ярмистого, юриста за фахом, Ганна Новосад назвала «заступником з питань прозорості». Він очолить реформу самого міністерства. Максим Ярмистий розповів, що працюватиме над тим, аби «найближчим часом міністерство повністю перейшло на електронний документообіг, а усі послуги, які ми надаємо, було можливо надати без особистого контакту з держслужбовцем — дистанційно і в електронній формі». «Здається, що тут найбільшим викликом є технічна складова, продовжив заступник міністра, — але насправді — ні. Основне — це юридичний супровід цих процесів і правильне їх оформлення. Технологічні рішення давно існують, а от правильно вписати їх у юридичні процеси держуправління — дуже складне завдання».

Максим Ярмистий потурбується також про забезпечення доступу до достовірних даних у системі освіти, їх ефективний збір, проведення аудиту з тим, щоб надати можливість для використання цих даних, створити базу і дати до неї вільний доступ.

Журналісти «накидали» чимало запитань новій команді: чого

саме нині не вистачає дошкільній освіті, що робити з малокомплектними школами, що буде з новою системою харчування, як вдосконалити систему вступу до українських вишів випускників з невідконтрольних територій, чи зміниться фінансування освіти і науки в новому бюджеті і куди йтимуть гроші... Запитували про пріоритетні законопроекти, підвищення зарплат для вчителів, продовження впровадження дуальної освіти...

Зрозуміло, що у членів команди не на всі запитання були відповіді. Кожний з них ще тільки починає глибоко занурюватися у проблематику своєї сфери відповідальності. До кінця місяця, зазначила міністр, буде розроблено покрокову інструкцію, як саме пріоритети міністерства будуть реалізовуватися.

Серед пріоритетних законопроектів Ганна Новосад назвала закон про загальну середню освіту, який було ухвалено попереднім парламентом у першому читанні, напрацьовано зміни до закону про вищу освіту, серед першочергових також — закон про професійну освіту. Щодо зарплат: за розрахунками Міністерства фінансів на виконання постанови попереднього уряду знадобиться 45 млрд. гривень додаткових коштів бюджетів усіх рівнів. Над проблемою треба думати. (Якими були розрахунки того самого Мінфіну раніше — це питання, — авт.) Щодо вступу до українських вишів випускників з невідконтрольних територій, команда вважає, що має бути цілісна гуманітарна стратегія, зокрема передбачається розширити перелік ЗВО, куди зможуть вступати абітурієнти з невідконтрольних територій. Щодо фінансування вишів: до механізму розподілу бюджетних грошей додаватимуться показники освітньої, наукової, міжнародної діяльності ЗВО. Із «додаткового позитиву» планується відшкодувати фінансування капітальних видатків.

Утім, є сподівання, що про всі новини і нововведення журналісти, а отже й суспільство, дізнаватимуться оперативним, адже головним принципом своєї роботи команда Ганни Новосад назвала максимальну прозорість і підзвітність: громадянам та органам виконавчої влади.

Ларуса ОСТРОЛУЦЬКА

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО: РЕГІОНИ

Проект харків'ян — найкращий

Проект Харківського національного університету міського господарства ім. О. Бекетова переміг на III Міжнародному будівельному конкурсі «European Award-2018». Нагородження переможців відбулось на початку вересня нинішнього року у Варшаві.

Фахівці вишу розробили план реконструкції нежитлової будівлі під Центр надання адміністративних послуг (ЦНАП). Він отримав звання «Європейська нагорода-2018» в категорії «Громадські будівлі» та спеціальну нагороду Національної спілки архітекторів. Окрім цього, проєкт має відзнаку Польсько-Української торговельної палати.

Під час будівництва ЦНАП у Харкові було реалізовано концепцію «прозорості». Сьогодні це найбільший в Україні дозвільний центр, який надає майже 450 адміністративних і соціальних послуг.

Загалом на конкурс учасники подали 71 проєкт, серед них 5 українських.

European Award — щорічний міжнародний будівельний конкурс. Головна ідея — популяризація на європейському ринку кращих практик будівництва та модернізації об'єктів.

Інвестиція у знання майбутніх спеціалістів

У Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка відкри-

ли перший в Україні навчально-науковий центр нафтових і газових промислів. У ньому навчатимуться студенти як нафтогазової спеціальності, так і IT-спеціальностей, машинобудування та інженери-механіки.

«Відкриття центру — це не лише посилення матеріально-технічної бази університету, а й інвестиція у знання майбутніх спеціалістів. Це приклад того, що співпраця науковців, бізнесу і влади дає хороший результат», — зазначив ректор Полтавського НТУ Володимир Онищенко.

Лабораторію поділили на 3 зони — лекторій, коворкінг і воркшоп. Тут студенти отримають нові знання у галузі аналізу даних, навчатимуться працювати з автоматизованими системами управлін-

ня в нафтогазовій сфері тощо.

Облаштуванням центру займалася європейська технологічна компанія «Siemens AG». З нагоди 90-річчя Полтавського національного технічного університету вона оголошує конкурс серед студентів на кращу магістерську роботу з автоматизації нафтових та газових потоків. Переможцю пообіцяли премію у 1000 євро і стажування в компанії.

Програми обміну з китайськими колегами

Фахівці Запорізького національного університету співпрацюватимуть та братимуть участь в програмах обміну з китайськими колегами. Про це було домовлено під час візиту делегації українського вишу до КНР.

Спеціалісти Запорізького університету ознайомились із виробництвом сталі, напівфабрикатів та будівельною діяльністю у компанії Huasheng Jiangquan Company. Після цього сторони підписали Меморандум про співробітництво.

У Пекіні українські науковці зустрілися з президентом компанії China Talent and Technology Юньчен Ю та домовилися про науково-технічну та академічну співпрацю.

Ще з одним підприємством — Kemet New Material Technology — українські науковці обговорили напрями роботи в авіакосмічній галузі.

Впродовж поїздки вчені також відвідали завод машинобудівної компанії Sunyon Group.

В Академії — день молодих та майбутніх учених

або Які перспективи розвитку наукової освіти?

Під головуванням Президента Національної академії наук України академіка Бориса Патона відбулося засідання Президії НАН України. Воно було першим після обрання Верховної Ради IX скликання, після Дня Незалежності України, після початку нового навчального року. Тож логічним і вмотивованим були і головна тема засідання: «Щодо стану та перспектив розвитку наукової освіти в Україні». І вручення державних нагород низці провідних учених за вагомий внесок у розвиток вітчизняної науки. І присутність на цьому засіданні першого заступника голови Комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій, доктора юридичних наук Олександра Лукашева, який відповідає в Комітеті саме за сферу науки й інноваційної діяльності.

Погляд «зверху»

Загалом, за словами Олександра Лукашева, у Комітеті з питань освіти, науки та інновацій, куди входять 13 народних депутатів, створено 6 підкомітетів: з питань раннього розвитку та дошкільної освіти; з питань загальної, середньої, інклюзивної освіти та освіти на тимчасово окупованих територіях; з питань професійно-технічної та фахової передвищої освіти; з питань вищої освіти; з питань освіти впродовж життя та позашкільної освіти та з питань науки та інновацій. На розгляді Комітету зараз перебуває 30 законопроектів, зокрема Проект Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», який у першому читанні схвалила Верховна Рада VIII скликання. Тож члени Комітету розраховують на рекомендації та поради для його підготовки до другого читання.

«Від часу ухвалення нової редакції Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» минуло вже майже чотири роки, але, на жаль, він не працює повноцінно, — заявив Олександр Лукашев, — оскільки головною проблемою залишається неналежне фінансування науки: реальні нинішні показники — 0,16% ВВП, натомість законодавець зобов'язує надавати фінансування на рівні 1,7% ВВП».

Перший заступник голови Комітету зазначив, що профільний комітет не підтримує нинішні ідеї щодо реорганізації структури вітчизняної академічної науки, зокрема щодо ліквідації національних галузевих академій наук.

«Хорошими сигналами слід вважати те, що найвище керівництво держави в особі Президента і Голови Верховної Ради вже провело зустрічі з керівництвом Національної академії наук. Тому ми маємо надію на те, що перспективи академічної науки в Україні будуть позитивними і в цьому напрямі відбудуться реальні зрушення», — підсумував Олександр Лукашев.

До науки зі шкільної партії!

Перспективи академічної науки — в її молодому суцвітті, в талановитих молодих учених і талановитих школярах, які вже сьогодні долучаються до дослідницького процесу, продукують креативні ідеї і досягають перемог на «освітніх ристалищах» у світі.

На засіданні президії було заслухано доповідь президента Національного центру «Мала академія наук України» (МАН України) академіка Станіслава Довгого «Про стан та перспективи розвитку наукової освіти в Україні». Вона ґрунтувалася на багатому досвіді, накопиченому впродовж років, з пошуку та підтримки обдарованих і талановитих дітей. «Водночас сьогодні на зміну традиційним освітнім методам приходять новітні, які ґрунтуються на досягненнях науки та техніки, — зазначив Станіслав Довгий. — У розвинених країнах дедалі частіше говорять про наукову освіту як альтернативу для молодого покоління».

Причому, практично в усіх країнах ініціатива вивчення та впровадження наукової освіти належить саме академіям наук.

Аналізуючи досвід впровадження наукової освіти в Україні, ще кілька років тому ЮНЕСКО високо оцінило її роль та здобутки в залученні молоді до наукової освіти, а 39-а сесія Генеральної конференції ЮНЕСКО ухвалила рішення про створення на базі МАН України Центру ЮНЕСКО з наукової освіти для творчих обдарованих дітей.

За цей час МАН України як Центр ЮНЕСКО суттєво розширила рамки міжнародного співробітництва, встановила партнерські зв'язки з понад 30-ма країнами світу в Європі, Азії, на Американському континенті. Учні МАН брали участь у багатьох міжнародних наукових виставках, конференціях, конкурсах та олімпіадах, міжнародних школах та фестивалях. Учні та педагоги навчалися у провідних наукових лабораторіях світу — CERN (Женева), X-Lab (Гетінген), NASA (Г'юстон), Argon (Чикаго) тощо.

МАН не стоїть на місці: щедро ділиться своїми здобутками і переймає кращий досвід, творчо осмислюючи його і адаптуючи до національних умов. Наприклад, у світі сьогодні набувають популярності центри науки — освітні простори, де в інтерактивній і доступній формі демонструються здобутки людства. Такі ідеї МАН України впроваджує в Музеї науки, що розмістяться в будинку Державної наукової установи «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ). Особливістю музею стане поєднання експозиційних просторів із мережею пов'язаних наукових лабораторій, серед яких — лабораторії геоінформаційних систем та дистанційного зондування Землі; океанографічних досліджень; квантових наноматеріалів; програмування роботів; конструювання роботів; альтернативних джерел енергії та сталого розвитку; мала нобелівська лабораторія тощо.

Нинішнього року Секретаріат ЮНЕСКО погодив заявку МАН України щодо створення кафедри ЮНЕСКО з наукової освіти у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова. Серед основних завдань кафедри — створення й налагодження міжуніверситетської мережі співробітництва, підготовка та перепідготовка українських педагогів, здатних реалізовувати принципи наукової освіти, формування банку даних з наукової освіти, організація міжнародних конференцій і круглих столів під егідою ЮНЕСКО.

Цьогоріч було започатковано поки що єдиний в Україні журнал з наукової освіти «Теорія та практика наукової освіти» (Theory and Practice of Science Education).

Спільно з Державною науковою установою «Київський академічний університет» МАН України створює Київський Малий академічний університет, який матиме у своєму складі близько 20 наукових лабораторій, тісно пов'язаних з експозиціями Музею науки МАН України — такими, як лабораторії фізики високих енергій; астрономії; математики та математичного моделювання; сталого розвитку; лабораторія робототехніки.

Успіхи школярів, їхня участь і перемоги у міжнародних змаганнях, захисті наукових робіт демонструють вагомий підготовку, креативність ідей і наполегливість у досягненні цілей. Водночас, чимало науковців і педагогів висловлюють сумнів, чи не є профанацією дослідницької роботи така участь у науковій роботі, чи достатньо розуміють школярі, що дослідницька робота — то не екскурсія в поважні лабораторії, а важка цілоденна праця?

Виступаючи в обговоренні доповіді, директор Київського академічного університету членкореспондент НАН України Олександр Кордюк сказав, що вбачає у тісній співпраці КАУ та МАН України перш за все профорієнтаційну складову, допомогу справді талановитим учням

знайти свою дорогу в житті, зрозуміти суть дослідницької праці і захопитися нею.

Науково-методичний супровід пошуків ефективної наукової освіти здійснює Інститут обдарованої дитини НАПНУ, про що розповів його директор Максим Гальченко.

Дискусія виникла стосовно поняття «обдарований». Перший віцепрезидент НАН України академік Володимир Горбулін підкреслив, що воно вже несе в собі соціальну неоднорідність. На що президент НАПН України Василь Кремень, заперечив, що необдарованих немає, і завдання освіти — максимально наблизити навчання, виховання дитини до реалізації її можливостей, її таланту. А академік Сергій Комісаренко висловив думку, що талант необов'язково проявляється в дитинстві, буває, що «вистрілює» він і в значно старшому віці. Головне, як зазначив Володимир Горбулін, навчити молодого дослідника працювати, знаходити творчі підходи.

Юлія МУХА

На що президент НАН України Борис Патон зазначив, що тема та її обговорення виявилися дуже цікавими, і до них варто повернутися.

Від океанських течій до електральної невизначеності

...Троє молодих дослідниць, молодих учених Академії добре знають, що таке творчий підхід у роботі. Вони були запрошені виступити перед членами президії зі своїми науковими повідомленнями.

Про «Моделювання гравітаційних течій в океанах та внутрішніх водоймах» доповіла старший науковий співробітник відділу математичного моделювання морських і річкових систем Інституту проблем математичних машин і систем НАН України доктор фізико-математичних наук Катерина Терлецька.

У своєму виступі вона розглянула актуальні задачі океанографії, пов'язані зі стратифікованими течіями, для яких важливими є негидростатичні ефекти. Дослідниця розповіла про гравітаційні потоки на континентальному схилі біля Антарктичного півострова, де розташовується українська антарктична станція «Академік Вернадський», плавучі струменеві течії, генерацію та розповсюдження внутрішніх хвиль у морях і океанах, їхній вплив на перемішування в шельфових зонах, дослідження трансформації внутрішніх сейш в озерах.

Катерина ТЕРЛЕЦЬКА

Із темою «Плазмонні моно— та біметалічні наночастинки золота та срібла як перспективні засоби комплексної терапії онкозахворювань» виступила старший науковий співробітник лабораторії фотоніки Інституту хімії поверхні імені О.О. Чуйка НАН України кандидат хімічних наук Юлія Муха.

У науковому повідомленні вона виклала ідею створення нового комплексного препарату для терапії онкологічних захворювань, основою якого є наночастинки благородних металів. У межах доповіді було продемонстровано результати біохімічних експериментів.

Науковий співробітник відділу соціально-політичної історії Інституту політичних та етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України кандидат політичних наук Аліна Ясінська розповіла про «Питання електральної невизначеності громадян України в контексті досвіду європейських країн». Для аналізу явища електральної невизначеності було обрано Францію та Польщу.

За підсумками обговорення доповідей Президія НАН України схвалила отримані наукові результати, викладені у наукових повідомленнях, і доручила Комісії по роботі з науковою молоддю разом з науково-організаційним відділом Президії врахувати результати при підготовці проекту постанови Президії НАН України «Про відкриття у 2020 році до-

Аліна ЯСІНСЬКА

Члени команди та партнери МАН

За інформацією секретаріату Президії та пресслужби НАНУ
Фото пресслужби НАНУ

ПАМ'ЯТАЙМО!

Симфонія з концтабору

У Чернівцях напередодні Дня Незалежності відбулася прем'єра симфонії, написаної у сталінському таборі композитором Борисом Кудриком.

Про композитора Бориса Кудрика українці майже нічого не знають, і це не дивно, бо його помертна реабілітація відбулася лише у 1993 році. Народився він у родині священника в Рогатині Івано-Франківської області. Восьмий клас гімназії завершив у Відні, куди сім'я перебралася в 1914 році. Навчався на філософському та музикологічному факультетах Віденського університету. У 1926 році Борис Кудрик переїхав до Львова. Одним із перших відомих музичних діячів України він брав активну участь у роботі Львівського радіо. Його історію розповіли на *molbuk.ua*

У 1945 році Кудрика заарештували радянські каральні органи і відправили на заслання. Саме там, у концтаборі Дубравлаг (ст. Потьма) Мордовської АРСР, у 1951 році, написав «Симфонію е-молл», світова прем'єра якої відбулася у Чернівцях. Помер він у мордовських таборах у 1952 році. Ім'я композитора довгі десятиліття було табу в українській культурі.

Йосип Созанський, художній керівник і головний диригент Чернівецького академічного симфонічного оркестру, каже, що кілька років тому мистецтвознавець Лілія Назар зі Львова дала йому невеликий пожовклий зошит. Ноти в ньому було важко розібрати. Але одного разу почав складати аркуші до купи, і нота за нотою, зрозумів, що у його руках — досконалий твір геніального композитора. Так народилася ідея

Йосип СОЗАНСЬКИЙ із зошитом з концтабору

зробити концерт, аби ще раз нагадати всім, якою ціною давалася і дається нам Україна...

У концтаборі в Мордовії Борис Кудрик перебував з видатним композитором Василем Барвінським. А у сусідньому бараці своє заслання відбував Патріарх Йосип Сліпий, тому, ймовірно, вони були знайомі.

— Цей твір в Україну привіз Василь Барвінський, — розповідає Йосип Созанський. — А моя колишня викладачка з Львівської консерваторії Лілія Назар була у родині Барвінських і передала мені зошит. Я подумав, ну що може бути в такому старому зошиті? Але коли почав вивчати ноти, сидів за ними зранку до ночі, наскільки мене це захопило. Я загалом цікавився забутими або невідомими творами українських композиторів. Кудрик мав нахил до класичного стилю. В українському музичному мистецтві такого стилю симфонії немає. Йому прищепив його викладач у Віденській консерваторії, наш земляк Євсей Ман-

дичевський. «Симфонія е-молл» — це надзвичайно професійна робота.

Симфонія, звісно, не була підписана. У таборах композитори цього не могли робити. Зошит зроблений власноруч, обкладинка, певно, із ящиків картона. Зошит перешитий чорною ниткою. Композитор детально записував дні, коли писав музику. Якщо пересічний людині погортати зошит, то здається, що тут абсолютно нічого не розібрати. Йосип Созанський проробив величезну роботу: розшифрував симфонію і заново набрав ноти.

— Симфонія складається із 4-х частин, — каже Созанський. — І вона не закінчена... Я вже із загального плану зрозумів, який має бути кінець. Композитор у цьому творі посилав свої думки в Україну. Тут і безвихідь, і сильний жаль, і прощання... У другій частині твору композитор наче потрапляє додому в неділю до храму на службу Божу. А опісля знову — холодна дійсність. Він озирається навколо, і всюди —

життя в бараках. Вчуваються наспіви рідних пісень, у симфонії чувається народна пісня «Горіла сосна палала».

Концерт триває 40 хвилин. Перед цим у філармонії на кілька хвилин запланували лекторій: демонстрацію короткого відео про композитора Бориса Кудрика.

— Є спогади спів'язнів Кудрика, — каже Йосип Созанський. — Зокрема, поета Володимира Ковалика, він 2 роки тому помер у Чикаго. Він розповідав, що Кудрик був невеликого зросту, а сам поет був без руки. Однак намагався завжди щось зробити за композитора, аби той мав час писати. Ковалик розповідав, як композитор ховав олівець і папір.

За що засудили Кудрика? Як і більшість українців — ні за що. У 1945 році композитор перебував у Відні, він там навчався, добре знав німецьку мову. І коли НКВДисти робили у Відні зачістку, почали цікавитися, ким є Кудрик. І знайшли у нього посвідчення радянського композитора. У 1940 році Кудрик брав участь в пленумі Спілки композиторів. Спочатку його мордували у Львові, а потім відправили на заслання.

Кудрик також цікавий як піаніст і визначний музикознавець, він мав феноменальну музичну пам'ять. Був рецензентом багатьох концертів у Львові.

Цю прем'єру я спочатку хотів назвати «Український дух», але потім мене переконали, що напевніше буде — «Ціна Незалежності». Ми повинні пам'ятати, як наш народ мордували і винищували, і тому є документальна музична жива пам'ятка — Симфонія з концтабору. До слова, де похований Борис Кудрик досі невідомо... Можливо, десь у братських могилах в Мордовії...

ПОШУКИ, ЗНАХІДКИ, ВІДКРИТТЯ

Історик натрапив на невідомий реєстр гетьманів

Історик Тарас Чухліб віднайшов перший реєстр гетьманів Війська Запорізького у Варшавському архіві головному актів давніх. Документ датується 1680-м роком.

У ньому старший син Богдана Хмельницького — Тиміш Хмельницький, записаний як гетьман. У списку він йде за Іваном Виговським (1658 — 1659). Тиміш загинув у 1653-му під Сучавою (тепер у Румунії), від смертельного поранення. Він ніколи не згадувався з цією титулатурою, повідомляє «Козацький Край».

У реєстрі зазначено гетьманів України: Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Тимоша Хмельницького, Юрія Хмельницького, Степана Опару, Павла Тетерю та Петра Дорошенка. Цікаво, що Тиміш, який загинув 1653-го, значиться у списку за Іваном Виговським, що правив з 1658-го.

Знаково, що знахідку цю зроблено напередодні пам'ятних дат, пов'язаних з Тимошем Хмельницьким, який народився 16 вересня 1632 року в Суботові на Чигиринщині, а помер 15 вересня 1653 року. Козаки привезли тіло Тимоша до рідного Суботова наприкінці жовтня того ж року — у Суботові він і похований.

Після смерті Тимоша Хмельницького його дружина народила двох хлопчиків-близнят. Потім вона з дітьми проживала деякий час у Суботові, а згодом переїхала до маєтку Зінківський Ключ, який їй подарував Богдан Хмельницький.

Тимофій був старшим сином Богдана Хмельницького і саме його гетьман вважав своїм спадкоємцем.

Вчений продовжує роботу в архіві. Шукає відповідь на питання, чи були козаки лицарями. Знайшов документ з автографами гетьманів Григорія Лободи, Григорія Крутневича та Самійла Кішки. Вони підписувались як: «Старший над Військом Запорозьким з усім лицарством запорозьким».

Наша газета вже писала («Світ», №33—34) про розкопки науковців-археологів, які відбуваються в Суботові, в Свято-Іллінській церкві, де, ймовірно, поховано і гетьмана Богдана Хмельницького. Нещодавно науковці здобули додатковий аргумент для пошуків: у державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці ім. В.Заболотного знайдено копію метрики Іллінської церкви, де вказано місце склепу Зиновія Богдана Хмельницького та його сина Тимоша. Можливо, ми стоїмо на порозі великої розгадки.

ПОДІЯ

Хто загубив в Антарктиді льодовикову печеру?

Українські полярники віднайшли «загублену» льодовикову печеру в Антарктиді, виявивши, що вона втричі більша, ніж вважалося раніше, і має кілька озер та річку. Пошуками займалися учасники 24-ї Української антарктичної експедиції (УАЕ), що нині перебувають на «зимівлі» на станції «Академік Вернадський». Про це повідомляє НАНЦ України.

«Ще з перших експедицій науковці знайшли на острові Галіндез, де розташована українська станція, льодяну печеру. Вхід до неї був з протилежного від станції берега острова, під вершиною льодовика. Однак виявилось, що кілька років тому цей льодовик зсунувся в океан і вхід завалило. Тому ми вирішили зайнятися пошуками входу до печери. Було кілька невдалих спроб знайти його з боку протоки Пенола. А от в льодовику з боку старої британської бази-

музею — будиночка Ворді — нам пощастило: ми віднайшли вхід до «загубленої» печери», — розказав керівник 24-ї УАЕ Ігор Дикий.

Знахідка неабияк здивувала

полярників: виявилось, що печера насправді втричі більша, ніж вважалося раніше. Загальна довжина ходів — близько 200 метрів, вони розташовані в 3 поверхи.

На нижньому маршруті учас-

Ого, яка велика!

ники експедиції знайшли замерзле озеро, а наприкінці цього ходу — велетенський зал. Він заввишки 12 метрів (майже як чотириповерховий будинок), завширши 8 та завдовжки 30 метрів. У залі виявили підльодну річку і два озера, з яких науковці відібрали воду та лід для гідрохімічного аналізу та для подальших досліджень щодо наявності вірусів і бактерій за їхнім екологічним ДНК. Зразки льоду будуть збережені для докладнішого аналізу в лабораторіях України.

Окрім цього, на глибині близько 20 метрів від поверхні, в одній з льодових брил полярники знайшли перо птаха. Воно має досить широке опахало — тобто, точно належить не пінгвіну. Чиє ж це перо і скільки йому років, дослідники ще мають з'ясувати. Для цього зразки пера теж планують доправити в Україну під час повернення експедиції.

Голова Наглядової ради —

академік НАН України Борис ПАТОН

Індекс газети «Світ» — 40744

Реєстраційне свідоцтво

КВ №23725-13565ПР від 6 лютого 2019 р.

світ

Адреса редакції:

01601, МСП, Київ-601, бульв. Т. Шевченка, 16.

Телефон/ факс 287-82-47

E-mail: svit@mon.gov.ua www1.nas.gov.ua/svit

Відповідальність за достовірність інформації та

реклами несуть автори та рекламодавці

Редакція не завжди поділяє позицію авторів

публікацій

Зам. 18

Газету віддруковано у ПП «Фірма «Гранмна»